

תורת אמך

ביאורי סוגיות והדרכה לימודית

מסכת ברכות -

פרק תשיעי

ברכות הראיה

סוגיה א: מהות ברכות הראיה

נכתב בסייעתא דשמיא

על ידי

אליהו מאיר ליפשיץ

ב"ר חיים שמאי ז"ל

ישיבת ברכת משה, מעלה אדומים

סוגיה א: מהות ברכות הראייה

*

רקע

להבדל המהותי, שראינו בפתיחה להלכות ברכות הראייה, בין ברכות הראייה לשאר הברכות יתכן שיש משמעות מעשית לגבי גדר הברכה ונוסחה.

מקורות

א. משנה נד.

ב. תוס' ד"ה הרואה

ראב"ד מד. באלפס אות ב, "גם באלו הברכות שתפס עליהם וכן בכל הברכות שבמשנה..."

[רשב"א נד. ד"ה הרואה, "וכתב הראב"ד..."] (מובא בעמ' 375)

ג. שו"ע סי' ריח סוף סע' א

רמ"א סי' רכג סע' א, ומשנה ברורה סק"ז

הסבר הסוגיה

הרואה מקום שנעשו בו נסים לישראל, אומר: ברוך שעשה נסים לאבותינו במקום הזה. [משנה נד.]

המשנה מנסחת את הברכות של פרק תשיעי בנוסח שונה מהברכות של פרק ששי. בפרק ששי המשנה אומרת: "על פירות האילן הוא אומר: 'בורא פרי העץ'", ואילו בפרקנו המשנה אומרת: "הרואה מקום שנעשו בו נסים לישראל, אומר: 'ברוך שעשה נסים לאבותינו במקום הזה'". בפרק ששי המשנה מביאה רק את החתימה של הברכה, ואילו בפרקנו המשנה מביאה גם את הפתיחה וגם את החתימה.

להבדל פעוט זה, יכולה להיות משמעות רבה. ניתן לומר שבפרק ששי המשנה מצטטת רק את חתימת הברכה כיוון שהפתיחה קבועה וידועה. בפרק תשיעי המשנה מצטטת גם את הפתיחה כדי להדגיש שבברכות אלו אין שם ומלכות, והנוסח "ברוך שעשה נסים לאבותינו במקום הזה" הוא הנוסח המלא של הברכה.

תוס' אינם מקבלים פרשנות זו, אבל כיוון שהיו ערים לאפשרות לפרש כך, הם מדגישים שברכות הראייה צריכות שם ומלכות. גם הרמב"ם [פ"י הל' ט ואילך] סובר כך. הראב"ד [בהשגות על בעל המאור מד.] חולק על נקודה זו: "בכל הברכות שבמשנה אומר אני שהם רשות ולא חובה, כהיא דאמרינן בעירובין [מ:]: אנה אקרא חדתא נמי אמרינן זמן ואמר ליה רשות לא קמבעיא ליה, אלמא כל הני רשויות הם. תדע דהא אין בהם לא הזכרה ולא מלכות ומי שאמר שיש בהם הזכרה ומלכות לא נראו דבריו. וכלל הדבר, כל ברכה שאינה קבועה והיא נעקרת לפרקים אינה טעונה הזכרה... ומכל מקום על כולם אם אמר הזכרה ומלכות לא הפסיד". לדעת הראב"ד ברכות אלו נאמרות לכתחילה ללא הזכרת שם ומלכות.

בדברי הראב"ד חידוש נוסף: ברכות הראייה הן רשות ולא חובה. כפי שמצאנו בגמ' בעירובין שברכת שהחיינו על פרי חדש אינה חובה, כך כל ברכות הראייה אינן חובה. חשוב להדגיש, שלדעת הראב"ד הברכות הללו הן ברכות גמורות, שהרי הראב"ד מודה שאם בירך את הברכות בשם ומלכות לא הפסיד, ואף על פי כן מברכים אותן לכתחילה ללא שם ומלכות.

סיכום

נחלקו הראשונים בחיוב ברכות הראייה ובנוסחן: הרמב"ם ורוב הראשונים סוברים שברכות הראייה זהות לשאר הברכות הן בחיובן והן בנוסחן, חייבים לברך ברכות אלו, ומברכים אותן בשם ומלכות. הראב"ד סובר שברכות הראייה הן ברכות גמורות, אבל אין בהן שם ומלכות, ואין חובה לברכן.

הלכה

השו"ע [סי' ריח סע' א] דוחה את שני החידושים של הראב"ד ופוסק: "ובין ברכה זו ובין שאר ברכות הראייה הרי הם כשאר ברכות וכולם בהזכרת שם ומלכות". הרמ"א [סי' רכג סע' א] פוסק: "ויש שכתבו להקל בברכה זו [ברכת שהחיינו על פרי חדש וכד'] שאינה חובה אלא רשות, ומזה נתפשט שרבים מקילים באלו הברכות [של פרק תשיעין]. הרמ"א כותב שרבים מקילים לחשוב שברכות הראייה הן רשות, אבל המגן אברהם [סק"ג] פוסק שטעות בידם, וכך פוסק גם המשנה ברורה [סק"ז].